LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY VII, NUMS. CXLVI i CXLVII, OCTUBRE XVI i NOVEMBRE I, MCMXXI

Número solt, 50 cèntims.

SUMARI

L'astre del dia, per R. RUCABADO.—Moralitats i Pretextos: Amistats.-Lectures, per J. M. LÒPEZ-PICÓ.—Europa, Amèrica, Orient: Fets i Idealismes, per R. GAY DE MONTELLÁ *(continuarà)*.—Poesia catalana: La teva mort, per ANTONI CLOSAS. —Lírica italiana: El teu nom, per ANTONI BELTRAMELLI (JOAN MALAGARRIGA, *trad.*)—De marionetes i titelles, per AURELI CAMPMANY.—Aportacions: La preparació del treball.—La lectura, per A. D. SERTILLANGES.—Els llibres, per A. G.—Les Revistes.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS

BARCELONA

La tendresa del sol
no es sempre igual:
molt sovint hiverneja...
Sovint la vida ennègreix-se
en un silenci hivernenc;
mes tot això, ¿què hi fa,
si vora del meu cor tinc el teu nom?

...El teu bell nom que, en dir-lo,
somriu la primavera;
nom de somni, suau
com l'alè vespertí
de l'Angelus,
de la més dolça oració.

JOAN MALAGARRIGA, *trad.*

De marionetes i titelles

Quan el pensament, desbocant-se, es desprèn de la voluntat i s'endinsa en el somni, en recobrar-lo ens trobem a voltes fatigats, altres confortats, segons. Així, somiant, és possible caure en afebliment o en possessió d'una força i un poder inesperat.

Somiant cabòries i cercant mitjà per a realitzar-les, al passar del temps s'han fet aquelles més profundes, aquests més possibles; i el temps, com si volgués dar-se o dar-me la raó, que potser és igual, m'ha situat tot de cop davant per davant d'un *Teatre de Marionetes i Titelles*. Més encara: m'ha endinsat a la cura del seu funcionament i activa vitalitat.

Parlar en aquesta seriosa publicació d'aquest espectacle, potser sembla una puerilitat, però mediti's, i es veurà que no és cert el referit supòsit. El simple anunciat de la tasca suara iniciada, impressionà tan agradablement la Direcció de LA REVISTA, que amb franca i amical galania em fou ofert un espai per a parlar de les ancestrals virtuts d'aquest Teatre.

Les notícies que poden copiar-se arreu referent a ell, són nombrosíssimes. Obra llarga seria citar-les: n'esmentaré unes poques, a bastament per a mostrar el seu alt interès i rellevant importància.

En tot temps i en tots els països, les Marionetes i els Titelles han bromejat igualment entre filòsofs, poetes i artistes més eminents. Plató, Aristòtil, Horaci, Marc-Aureli, Shakespeare, Cervantes, Molière, Byron, Voltaire, Goethe, Gounod, George Sand, Dumas, Anatole France, Mæterlink, entre altres, han figurat en lloc preeminent en la història de la humanitat, fent riure; però també han fet pensar. Celebritats literàries han escrit per a ells, gosant sempre de la més gran llibertat en llurs maneres i llenguatge, ço que els ha valgut ésser estimats de tothom.

Aristòtil, en esmentar la importància meravellosa d'aquestes petites figuretes s'expressa en aquests termes: «Al sobirà Mestre de l'univers no li precisen nombrosos ministres, ni ressorts complicats, per a dirigir i moure en tot lloc el seu immens imperi: en té prou amb la seva voluntat. Obra a semblança del que governa les Marionetes, que amb sols estirar un fil els fa bellugar el cap, la mà o el peu.»

La importància i consideració que assolí aquest espectacle en la Grècia clàssica es troba constatat per la notícia d'haver estat autoritzades representacions públiques en el propi Teatre de Dionissius d'Atenes, i, a més, amb el testimoni de Xenofont, qui en la descripció d'un famós banquet explica que l'amfitrió Cel·lies obsequià els convidats amb una representació d'aquest espectacle. Els dos fets citats confirmen llur antiguitat i l'estima que havien merescut d'aquell poble artista.

Es Goethe qui deixà escrit: «La representació d'una obra de Marionetes ha ressonat dintre meu ximxejant en tots els tons. Jo els he recordat sempre aquests personatges; ells m'han endolcit les hores solitàries, sens jamai haver-ne dit un mot.» La faisó en què en parla en el llibre «Guillem Meister» prova l'amor que els tenia:

—¡Quantes vegades m'he sentit tirar en

cara aquestes maleïdes marionetes que vaig regalar-te fa dotze anys i que són les inspiradores de la teva afició al teatre!

—No maltracteu les marionetes, mare. No us sàpiga greu haver-me-les fet conèixer: elles són el primer record de benaurança de la meva vida.»

El mot *Titella* és la paraula màgica que enjoia de lluminositat el rostre dels petits, que els fa esclatar la rialla i picar de mans. El Titella és estimat justament perquè ens rejoveneix, perquè ens retorna al temps més o menys llunyà de la infantesa, que, malgrat els trasbalsaments de la vida, subsisteix en el fons de l'ànima humana. Per això s'ha de plànyer aquell qui no sàpiga aturar-se davant un Teatre de Titelles. Byron va dir: «Qui no estima el Titella no és digne de viure.»

El Titella s'ha ocupat de tot; ho ha criticat tot: art, poesia, ciència, política, fins religió. Més atrevit que l'home, ha atacat a tothom, fins als poderosos. Tot això constitueix el gran secret de l'afecte i amor entusiàstic que se li ha tingut i se li segueix tenint.

Però no tot han estat glòries: també ha tingut els seus detractors i enemics. Fa una trentena d'anys, les autoritats de París proposaren prohibir el Teatre de Titelles per considerar que *malbaratava la moral de les joves generacions*. Però n aparèixer el Cine, la qüestió s'aguditzà, i, naturalment, el Titella resultà triomfador. Vegi's els conceptes emesos en una Conferència, tractant aquest tema, donada a París mateix no fa molt temps:

«¿No serà massa agre l'apreciació de considerar immoral el Titella comparat amb el Cine? Certament; si bé s'examina, trobarem que aquest és molt més perillós. En aquest la visió dels fets és tota ella real: en els Titelles és fictícia. Això ho entén l'infant per innocent que sigui.»

Per això aquest punt, si bé s'ha debatut amb opinions en pro i en contra d'un i altre espectacle, ha triomfat definitivament, com és de llei i raó, el criteri que el Titella no pot ésser de cap manera instrument de perversió o desmoralització dels petits espectadors.

En Maragall, qui estava dotat d'aquella ànima d'infant que visqué en ell tota sa vida, glossà aquest espectacle, i no s'equivocà, en dar-ne la sensació justa de tal com és, en descriure una funció de Titelles en què prengué part com a espectador:

«M'he aficionat al Teatre de Titelles: un veritable Teatre. Que interessant! quina acció! quins personatges! i, sobretot, quin públic! Un veritable públic, un públic d'infants». Fineix la descripció amb les paraules del titellaire en anunciar l'espectacle:

—«Dames i Cavallers: Poden seure sens temença vostès i els seus fills: aquí sols es tracta de divertir els petits, entretenir els grans i fer passar a tots una estona agradable. Serà un espectacle interessant, divertit, i, sobretot, gens immoral!»

Es curiosa i digna de remarcar la influència de l'ambient que indefectiblement pesa damunt el caràcter dels Titelles, fenomen que es veu constatat amb persistència en llur història. El titellaire, per a conseguir l'èxit i la simpatia del públic, ha d'arribar a obtenir dels seus *actors* el llenguatge precís que aquest públic desitja que tinguin. Hi arriba fatalment, a aquest resultat, portat per mitjà de la transformació del tipus original, emmotllant-lo just al caràcter que ha de presentar amb exactitud al seu medi ambient.

El Titella ha d'ésser una caricatura plaent de l'home, tal com hom vol que sigui, o com creu que ha d'ésser, o com voldria que fos. Per això cada poble ha transformat el tipus, seguint els seus propis gustos i dant-li un nom propi.

Les següents paraules de Plató donen una síntesi ajustada al veritable concepte d'aquesta mena de Teatre: «L'art és imitació dels costums, representació de tota mena d'actes, situacions, caràcters. Cada artista, dins son gènere, abraça tot això per a la seva obra, i necessàriament el qui escolta i veu ço que és semblant a son caràcter, rebut de la natura o de l'educació, o d'una i altra, ho aprova, aplaudeix i ho troba bell. En canvi, si topa contra el seu caràcter, costums o certes habituds, no li agrada, i ho troba lleig.»

Exemple: el Teatre Guinyol, que nasqué a Lió a les darreries del segle XVIII—encara que la data oficial de sa naixença sigui un xic diferent de la històrica, ja que oficialment va néixer l'any 1808—en ésser traslladat a París no va pas triomfar. El Guinyol lionès és pobre, però filòsof.—«Quan no tinc diners, canto per no estar trist; quan en tinc, canto perquè estic alegre.» Ell és fill del migdia i, hagué de transformar-se per a fer-se estimar de la gent del nord. Certament, el Guinyol parisenc no és pas el Guinyol lionès: aquest ha estat substituït per tot un altre personatge anomenat Guinyolet o Gringolet, segons els teatres.

Deia En Gual temps enrera: «¿Seria aventurat dir si, mercès a les Marionetes i els Titelles, discrets, sens pedanteria ni presumpció, es podria arribar a assolir la realització d'un art teatral nostre? Millor que no arribi el cas: però, mentrestant, una revista bellament cuidada que s'anomena *El Teatre Català* vos dedica quasi un número. Això, per a vosaltres, ja és una esperança.» Que em permeti l'amic recordar que el fet, si fos tal, no seria pas del tot inèdit, puix, a París que en un període de crisi teatral, els autors de l'Opera Còmica, veient

el seu espectacle abandonat pel públic, animats per la venjança més que per esperit d'idealitat, muntaren un teatre de Marionetes, reeixint en l'empresa; i d'això ja fa dies: era en els primers anys del segle XVIII. ¡Qui sap si també pot ser-li bo, l'intent d'ara, al Teatre líric català!

A mitjan segle XIX s'inaugurà a París un teatre de Marionetes, estant encarregat de la direcció d'orquestra, formada per un Piano, el mestre Bizet. Fou tan gran l'èxit el dia de l'estrena, que Champfleury, en el trinquis que els dedicà, pronuncià aquests mots:

«A la mort del Teatre francès; a la immortalitat del Teatre de Marionetes.»

Ni tant, ni tan poc: conformem-nos amb el concepte que tota gran ciutat que s'estimi i respecti ha de tenir el seu Teatre de Marionetes i Titelles; i, posseïts de la devoció que hi tenen els lionesos, la tinguem els barcelonins. I a semblança de com ells estimen llur Guinyol, puguem dir amb el poeta lionès:

O Paris! Tu pourrais prendre à ta fantaisie
Génies, cerveaux, tous les produits de notre sol,
Depuis nos saucissons jusqu'à notre soierie;
Mais sache bien qu'on te défie
De jamais nous prendre Guignol!

AURELI CAPMANY

Aportacions

La preparació del treball.—La lectura

Treballar significa apendre i significa produir: en ambdós casos és necessària una llarga preparació. Car produir és un resultat, i per apendre, en matèria àrdua i complexa, s'ha d'haver travessat el simple i el fàcil. «Pels rierols, no de seguida, s'ha d'anar al mar», ens diu Sant Tomàs.

La lectura és el mitjà universal d'apendre, i és la preparació immediata o llunyana de tota producció.

No es pensa mai isoladament: es pensa en societat, en col·laboració immensa; es treballa amb els treballadors del passat i els del present. Tot el món intel·lectual pot ésser comparat, gràcies a la lectura, a una sala de redacció o a una oficina de negocis: cadascú troba en el veïnatge la iniciació, l'ajuda, el control, la informació, l'encoratjament que necessita.

Saber llegir i utilitzar ses lectures és, doncs, per a l'home d'estudi, una necessitat primordial; i plagués a Déu que la inconsciència habitual no ho oblidés!

La primera regla és aquesta: llegiu poc. Jo no aconsello de reduir-se arbitràriament: tot el que precedeix protestaria contra una tal interpretació. Volem formar-nos un esperit ample, practicar la ciència comparada, guardar davant nostre l'horitzó obert: això no s'assoleix sense moltes lectures. Però el molt i el poc no s'oposen sinó sobre el mateix terreny. Aquí es necessita molt absolutament, perquè l'obra és vasta; però poc en relació amb el diluvi d'escrits, la més petita especialitat dels quals ocupa avui més lloc del que li pertoca en les biblioteques i en les ànimes.

El que es proscriu és la passió de l'entrenament, la intoxicació per excés de nutrició espiritual, la peresa disfressada que prefereix una fàcil freqüentació a un esforç.

S'ha de llegir intel·ligentment, no apassionadament. S'ha d'anar als llibres com una dona de sa casa va al mercat, una vegada traçats «els menús» del dia, de conformitat amb les lleis de la higiene i una despesa que no excedeixi dels seus ingressos. L'esperit de la dona de casa al mercat no és pas el que tindria al vespre en el cinematògraf. No es tracta d'embriagar-se, d'enlluernar-se, sinó de regir una casa i fer-la ben viure.

La lectura desordenada insensibilitza l'esperit, no l'alimenta: el fa tornar a poc a poc, incapaç de reflexió i de concentració, per conseqüència de producció; l'exterioritza per dintre (si així es pot dir) i el fa esclau de ses imatges mentals, d'aquell vaivé del qual s'ha fet l'ardent espectador. Una tal embriaguesa és una minva; desposseeix la intel·ligència i no li permet ja més que seguir les petjades dels pensaments d'altri, i donar-se al corrent dels mots, dels desenrotllaments, dels capítols, dels toms.

Les petites excitacions permanents així provocades, arruïnen les energies, com una constant vibració gasta l'acer. No es pot esperar cap veritable treball d'un gran llegidor després d'haver-se cansat la vista i el